

видные ученые-металлурги из 22 стран мира, позволила, по словам английского профессора К. Миллза, «нанести Национальную металлургическую академию Украины на карту мира». Ежегодно НГУ участвует в 10-11 международных выставках, демонстрирующих передовые достижения в области горно-металлургической промышленности.

Указанные и другие формы работы способствовали повышению международного имиджа рассматриваемых технических вузов Днепропетровска. Они стали известными в международном образовательном и научно-техническом сообществе. Не случайно в последние годы значительно увеличилось количество иностранных граждан, приезжающих на учебу в Днепропетровск. В частности, количество иностранных граждан, обучающихся в НМетАУ, в 2012 году достигло 215 человек, из них 2 аспиранта и 53 слушателя подготовительного отделения. Они представляют такие страны, как Азербайджан, Алжир, Беларусь, Армения, Габон, Гвинея, Грузия, Египет, Израиль, Индия, Ирак, Иран, Иордания, Казахстан, Камерун, Китай, Конго, Кот д'Ивуар, Ливия, Молдова, Нигерия, Палестина, Россия, Тунис, Узбекистан, Эфиопия. Почти по 200 иностранных студентов и аспирантов обучается в НГУ и ПГАСА, 16 аспирантов-иностранцев защитили в последние годы кандидатские диссертации.

Несмотря на определенные достижения в исследуемой проблеме еще предстоит многое сделать. В частности, крайне необходимо усиливать роль высшего учебного заведения в системе «образование – наука – инновации». Не способствуют активизации международных связей вузов недостаточное госбюджетное финансирование, слабая материально-техническая и компьютерная база, недостаточное владение студентами и большинством преподавателей компьютерной техникой и иностранными языками.

*Дворкин І.В.
м. Харків, Україна*

ВИСВІТЛЕННЯ СЮЖЕТІВ З УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ XVII СТ. У СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ РОСІЇ

Підручники з історії відіграють велике значення в усвідомленні важливих наукових та суспільствознавчих проблеми. Саме з таких синтетичних робіт школярі, студентство, зацікавлені історією громадяни дізнаються про сучасний стан розробки тієї чи іншої теми, її інтерпретації. У даній статті ми пропонуємо аналіз сюжетів з української історії XVII ст., представлених в сучасних підручниках з історії Росії. Вочевидь, цей період історії як України, так і Росії, є багато в чому визначальним та докорінно вплинув на історію обох країн. Центральною подією цього періоду звісно ж є приєднання України до Росії 1654 р.

Підручники з російської історії, що були видані у 1990-х рр., багато в чому як й з української, з одного боку апелювали до попередньої історіографічної традиції, та, водночас, намагалися «взяти з нього усе дійсно науково цінне та відкинути непотрібну кон'юктурно-ідеологічну шелуху» [1, с. 6]. Формування нового наративу історії Росії базувалося на здобутках дореволюційної, радянської, емігрантської, дисидентської історіографії; основним завданням російські історики вважали включення до наукового обігу значного пласту нових, раніше невикористаних офіційною історіографією джерел [1, с. 6, 7].

Так, у підручнику для історичних факультетів А.П. Новосельцева та А.М. Сахарова, виданому у 1997 р., у продовження радянської історіографічної традиції, події середини XVII ст. вміщені у підрозділі «Возз'єднання України з Росією» [1, с. 546]. У ньо-

му, зокрема, зазначені передумови та причини (це переважно соціальне гноблення) козацько-селянського «повстання на Україні та в Білорусії», розпочатого у 1648 р. Воно, як зазначено у підручнику, «вилилось в антифеодальну війну обох народів проти пансько-шляхетського гноблення, за соціальне та національне визволення, за возз'єднання з Росією» [1, с. 547]. Після достатньо глибокого представлення бойових дій національно-визвольної війни, у роботі йдеться про Переяславську раду, яка подана як акт возз'єднання України та Росії. У коментарі авторів йдеться про звільнення, за підсумками підписання «Статей Богдана Хмельницького» двох братських народів від національного та релігійного гноблення польських магнатів, загрози з боку Туреччини. Росіяни та українці об'єднали власні зусилля у боротьбі з зовнішніми ворогами, були створені умови для національного розвитку, – зазначено у висновках до розділу [1, с. 549, 550]. Надалі розглядається період, що увійшов в українську історіографію як час «Руїни». У згаданій роботі він представлений у підрозділах, присвячених війні Росії та України проти Польщі та російсько-турецькій війні [1, с. 550–552].

У підручнику для студентів вищих навчальних закладів «История России» О.С. Орлова, В.О. Георгієва та ін., виданому історичним факультетом Московського державного університету імені М.В. Ломоносова, події визвольної війни 1648–1654 р. розглядаються у достатньо широкому контексті української історії XVI–XVII ст. У відповідних розділах проаналізовано положення в Україні після Люблінської унії, представлено інформацію про Запорізьку Січ, створення уніатської церкви, православні церковні братства, створення у 1620 р. православної метрополії, подано біографію Богдана Хмельницького [2, с. 108, 109]. Надалі розглядаються події визвольної війни, мирні договори Гетьманщини із Польщею та Переяславська рада 1654 р. Остання подія представлена як така, що має величезне історичне значення. Для України вона мала значення через звільнення від національного та релігійного гноблення Польщі та Туреччини, сприяло формуванню української нації та призвело до тимчасового послаблення кріпосництва. Для Росії – Переяславська рада була значним фактором посилення російської державності, давала можливість розпочати війну за Балтійське узбережжя [2, с. 111].

У концептуальному підручнику «История России с древнейших времен до конца XVII века», виданому під редакцією Л.В. Мілова, здійснена спроба аналізу впливу природно-кліматичного фактору на російську історію, тож значна увага приділена саме аграрній історії. Зокрема, у розділі «Криза Польсько-Литовської держави. Повстання Б. Хмельницького та створення українського гетьманства» ретельно висвітлено соціально-політичний (поступове формування режиму магнатської олігархії) та соціально-економічний (панщинно-фільваркова система господарювання) фактори життя в українських землях Речі Посполитої. Конфлікти, спричинені зазначеними обставинами призвели до зіткнення широких прошарків місцевого населення з дворянським станом. До цього додавалось й релігійне (католицько-православне) та національне (польсько-українське) протистояння [3, с. 690–694]. Підрозділ «Приєднання українського гетьманства до Російської держави» не містить, на відміну від інших підручників оціночних суджень. Серед причин шестирічного зволікання Московської держави прагненню об'єднання військових зусиль з Б. Хмельницьким названі нестабільність внутрішнього положення в Росії та незавершеність перетворень в армії, розпочатих після Смоленської війни [3, с. 694–695]. У параграфі «Криза в українському гетьманстві» висвітлені спроби козацької верхівки на чолі з гетьманом Іваном Виговським домовитися із Річчю Посполитою про входження до неї Гетьманщини (Гадяцький договір). «Український сюжет» завершують розділи, присвячені війні із Польщею, Андрусівському договору та російсько-османській війні 1677–1681 рр. [3, с. 698–707].

Ще один підручник, виданий під егідою МДУ – «История России с древнейших времен до наших дней» В.О. Федорова, В.І. Морякова та Ю.О. Щетінов досить поверхово зупиняється на досліджуваному питанні. Тут розкриті питання причин визвольної війни, стисло висвітлено хід бойових дій. Зазначено, що ранні запити Б. Хмельницького про прийняття України «під руку Москви» уряд Олексія Михайловича не міг. Водночас, Росія надавала Україні дипломатичну, економічну та військову підтримку [4, с. 101–104].

У новітньому підручнику, виданому під редакцією О.М. Сахарова відповідний нашій тем параграф має назву «Приєднання України до Росії». Він розпочинається з історичного екскурсу в історію України. Зокрема зазначено, що це – «частина руських земель, що відколосилося від основної частини східно-слов'янського світу». За століття в Україні сформувалася власна мова, національна культура, власна національна самосвідомість [5, с. 257]. Надалі дається аналіз ситуації в українських землях у XVI – першій половині XVII ст. Значна увага приділяється допомозі з боку Москви у ході війни під проводом Б. Хмельницького. Переяславський договір, на думку авторів, сприяв справжньому об'єднанню братських слов'янських народів та сприяв спільній війні проти Польщі [5, с. 261]. Епізод, присвячений приєднанню України, завершується Андрусівським договором [5, с. 263].

Отже, сюжети з української історії XVII ст. представлені достатньо широко в узагальнюючих працях з історії Росії. Висвітлення «українського сюжету» часто розпочинається з Люблінської унії 1569 р. Характеризується соціально-економічний розвиток українських земель у складі Польщі, причини національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Особлива увага, природно, приділена Переяславській раді, яка подається як возз'єднання України та Росії, або як приєднання першої до другої та часто супроводжується оціночними судженнями про історичне значення цієї непересічної події. Висвітлення подій, пов'язаних з Україною періоду, що вивчається, завершується мирними договорами між Росією та Польщею, які розподіляли між собою українські землі.

Список літератури: 1. История России с древнейших времен до конца XVII века / А.П. Новосельцев, А.Н. Сахаров и др. – М., 1997. – 576 с. 2. История России / А.С. Орлов, В.А. Георгиев и др. – М., 2006. – 528 с. 3. История России с древнейших времен до конца XVII века / под. ред. Л.В. Милова. – М., 2010. – 768 с. 4. Федоров В.А. История России с древнейших времен до наших дней: учебник / В.А. Федоров, В.И. Моряков, Ю.А. Щетинов. – М., 2010. – 536 с. 5. История России с древнейших времен до наших дней: учебник / под. ред. А.Н. Сахарова. – М., 2012. – 768 с.

*Дуб С.К.
м. Дніпропетровськ, Україна*

РОЗВИТОК ЛІБЕРАЛЬНОЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Наприкінці XX століття відбулася низка подій, що багатьма сприймалася як втілення в життя мрії багатьох поколінь лібералів – остання надпотужна тоталітарна держава, «імперія зла» – Радянський союз була повалена. Ще напередодні цієї події до цивілізованого світу приєдналися країни колишньої Ради економічної взаємодопомоги. Нарешті було об'єднано «дві Німеччини». Згодом в Центральній-Східній Європі були проведені відносно вдалі суспільно-політичні і економічні реформи. Ліберальні еконо-